

Signe Marie Finstad

Av Eldbjørg Skaug

Store personligheter som har preget samfunnet for ettertiden og skapt tradisjoner som vi i dag tar som en selvfølge, har bidratt til å gi oss en stolt identitet. «Ho Signe» er en av dem, en kulturpersonlighet som viste oss og lærte oss hva god musikk og sang er. Vi var så heldige som fikk beholde henne, og at hun valgte å gjøre sin livsgjerning her. I dag ville hun ha forsvunnet inn til hovedstaden og forholdt seg til den toneangivende eliten. Mer eller mindre frivillig valgte hun – midt i krigsåra – å vende tilbake til hjembygda, og vi kan ikke få fulltaket henne.

Signe Finstad i 1997.

Historien om Signes liv og virke er som et eventyr. Den vesle, kvikke, uvørne guttejenta likte seg best ute, klatret i trærne og var med på jordet og i fjøset sammen med brødrene. «Lær dår aldri å mjølke, guttær, da får de aldri fri!», sa faren. Så de slapp. Hennes yngre søster holdt seg inne på kjøkkenet hos mor og lærte seg andre kvinnelige sysler, som jenter flest.

Senere, i skoletida, ble det en utfordring for Signe, for hun følte seg annerledes enn de andre jentene i klassen. De var innejenter og hadde lange, lyse fletter, men Signe var utejente, mørklett og hadde kortklipt, tynt og svart hår.

Av natur var hun beskjeden og sjenert, forteller Elisabeth Riiser Dankel. Men vesle, viltre Signe ble en formidler, dirigent og musiker av rang. Hennes

innsats i hjembygda gav grobunn for et mangfoldig og rikt musikkliv på høyt nivå i bygda vår.

Familiebakgrunn og oppvekstår

Signes far, Johan Finstad, var sønn av Thor Finstad og mor Maren, født Kleven. Thor, født 1853, var en driftig kar og bonde, fikk bygget de fleste bygningene og plantet den store eika på familiegården Finstad, som ligger mot vest nedenfor Eidsberg stasjon. Maren og Thor fikk 13 barn:

Sønnen Johan giftet seg i 1910 med Karen Emilie, født Raanaas, og de fikk fire barn: Jens, født 1911, (fem barn), Thoralf, født 1913 (ingen barn), Signe Marie, født 24.11.1915 (ingen barn), Eli Johanne, født 1918, (fem barn, blant dem Elisabeth Riiser Dankels mor).

På Finstad bodde det to generasjoner vekselvis i alle år før det moderne landbrukets tid, for mange hender og rygger trengtes. Så Johan kjøpte flere gårder, blant andre Garsæg, hvor Signe ble født. De kom til Finstad i 1919. Da hadde Thor og Maren bygget huset Thorshaug tvers over veien for bedehuset Hebron og flyttet dit. Ingen tilfeldighet, for familien var ivrige misjonsvenner. Johan og Emilie, kalt Milla, drev gården frem til 1947, da Jens og Gunnvor overtok.

«Min bestemor, Karen Emilie, var et åndsmenneske, kunnskapshungrig og fremtidsrettet, og hennes påvirkning ble viktig for hele barneflokket. Hun var våken og holdt i trådene», sier Elisabeth. Hans Nielsen Hauge mente at kvinner var like viktige som menn. Huges ideer inspirerte folkehøyskolene og oppmuntret bygdas kvinner til å tenke fremover og hevde seg. Karen Emilie kan ha vært en av dem.

Til Berger skole, senere kalt Heen,

kom en ung, nyutdannet lærer, *Jakob Hjertaas*, og det gikk gjetord om hvor flink og kunnskapsrik han var. Egentlig sognet Finstad til Skaltorp skole, men moren syntes de skulle gå på Bergerskolen, og slik ble det. For barna ble det slitsomt å traske den lange veien att og fram i allslags vær, men herda og sterke ble de.

På Bergerskolen kom Signe i et nytt og annerledes miljø, for jentene fra storgårdene der lærte «fine» ting og hadde mange ferdigheter, og det var slik hun opplevde at hun var annerledes, utejente som hun var. De andre jentene var høye for alderen og hadde lange, lyse fletter, som de slengte elegant med. Bare hun var liten og mørk – og kortklipt. Hun likte seg på skolen, og faglig var hun svært sterk, fikk kun enere. Den gang var karakterskalaen omvendt av dagens, hvor seks er best. Den gang var en ener en ener! Hjertaas lot henne hoppe over femte klasse, for der var hun utlært, men til gjengjeld

Bergerskolen med Anna Austad og Jakob Hjertaas på siste del av 1920-tallet.

Klara Lysaker, Martha Thune, lærer Jakob Hjertaas, Signe Finstad og Ingrid Aamodt ved Berger skole (Heen skole) i 1930. Bilde utlånt til kalender av Liv Stadshaug.

fikk hun et påbyggingsår på sjuende trinn, og da het det seg at hun gikk to ganger i sjuende. Hjertaas visste at hun var for ung til å komme videre og syntes hun skulle lære mer, for han hadde mer å by på. Det samme skjedde med hennes søster, Eli. På hjemmebane øvde Signe seg med å veive med flettene som skolevenninnene. Hun fletta filleremser og festa «flettene» med hårspenner. Den dag i dag slenger jentene med håret, fletter eller ei!

I 1930 gikk hun ut av grunnskolen og var konfirmant. Da ble hun voksen, som de sa i de dager, og mange gikk rett ut i arbeidslivet. Det slapp Signe, for det var behov for henne på gården. Samme året begynte hun med spilletimer, for moren hadde kjøpt piano. Kirsten Myklebost var organist i Mysen og tok spilleelever. Så vi kan tenke oss at det ble pianoøving

Jentene på fortsettelsesskolen.

og gårdsarbeid før hun begynte på fortsettelse-skolen. Den gikk på omgang, og i 1931–32 var den på Kolshus i Trømborg. Hun måtte ut og gå lange skoleveier igjen og sto frem som en flink og sterk elev, som før. Der traff hun jevnaldrende fra flere grunnskoler.

Signe må ha vært lærelysten og nysgjerrig, for hun fortsatte på skole, og denne gang på Bondelagets folkehøyskole på Mysen, som var bøndernes valg den gang. I Mysen fantes realskole og handelsskole, men de var antakelig mest for kommende forretningsmenn og akademikere. Signes familie og hun selv foretrakk sannsynligvis Grundtvigs ideer om folkeopplysning, litteratur og musikk, finne sin mestringsarena og oppdage egne evner.

Å være ung i «de harde 30-åra» ga ikke mange muligheter for unge jenter. Ikke gutter heller, for den saks skyld, så Signe var heldig som fikk begynne på folkehøyskolen i 1934. Her fikk hun nye og spennende impulser. Hun lærte tysk, som hun syntes falt lett for henne. Fra folkehøyskoleåret skrev Odd Funderud ei minnebok, der han fortalte om skoleåret under de harde trettiåra. Minneboka ble først etablert på slutten av krigen, ti år senere. Der fantes ei liste over elever og adresser, og noen elever hadde skrevet sine minner i den. Boka ble funnet i Signes etterlatte papirer. Hun gikk ut av skolen fem år før krigen begynte, men boka sirkulerte vel blant alle tidligere elever til den kom til Signe. Hun kan med rette ha følt at den var uaktuell for henne og kom seg ikke til å sende den videre.

Østfold Folkehøyskole i jubileumsåret 1934–35.

Ungdomsliv og utdanning

I 1935 kom prost *Gunnar Dehli* og familien til Eidsberg prestegård, og med dem ble det et aktivt kirkeliv.

Gunnar Dehli's første hustru døde i sin tredje barnefødsel. Barna het *Gudrun (Gulle)*, *Liv* og *Martin*. Prost Dehli giftet seg senere med *Anna*, som var finsk, og med henne fikk han en datter, *Ingrid*. Deres barn var jevnaldrende med barna på Duserud og Finstad. Prestegården ble et møtested for ungdom. Gulle, Liv, Martin og Ingrid fikk venner i bygda, og da kanskje særlig blant kirkelige ungdommer. Signe, Jens, Thoralf og Eli var blant dem. Og så kom søskenbarna fra Brunlanes på besøk på prestegården, og prostens stue ble et sted der de unge «hang».

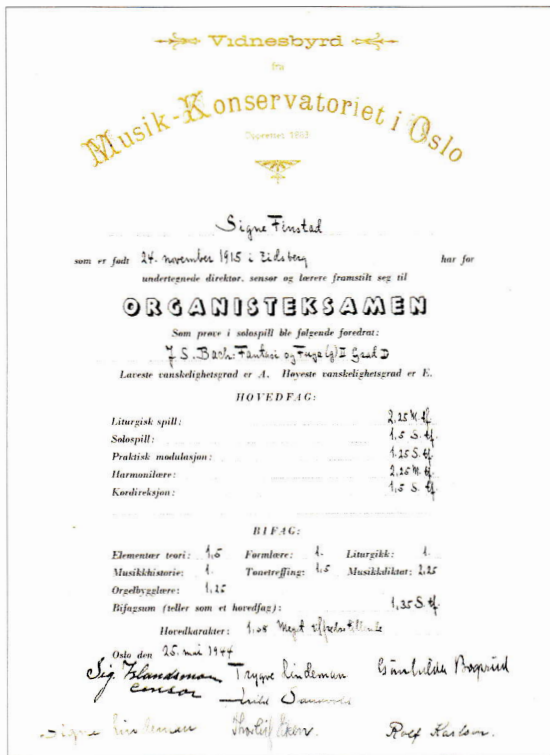
Signe ble venn med Gulle, som gikk på Oslo offentlige lærerskole, og som tok toget hjem i helgene. Søndagsskolen holdt også til på prestegården, og Gulle øvde inn et kor

til juletreffesten, slik som lærerne rundt omkring gjorde med folkeskolebarna. Signe ble trukket med i øvingene, og slik begynte Søndagsskolens barnekor. Barn fra flere søndagsskoler kom med, og Signe var aktivt med i arbeidet de årene hun bodde hjemme.

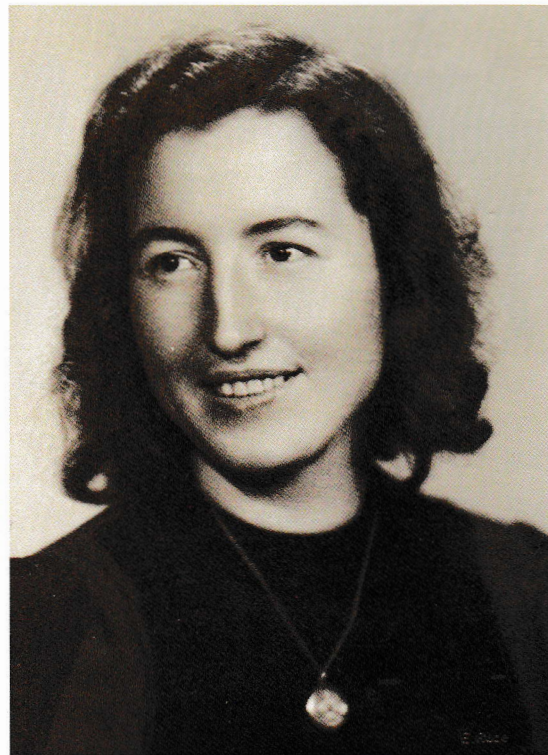
Ellers opplevde hun at flere av medlemmene i ungdomsflokken etterhvert fant hverandre, ble kjærester og giftet seg. Hennes søster, Eli, traff mannen sin der. Ungdomsmiljøet endret seg, og Signe så med forundring på hvordan jentene forandret seg og ble lydige koner. De måtte ta hensyn, tilpasse seg mannen sin og rådde ikke lenger over seg selv, syntes hun. Det ville ikke hun være med på! Der og da bestemte hun seg for at å gifte seg, det ville hun ikke! Livet sitt ville hun styre selv. Det skal noe til å tenke slik i ungdomsåra, imponerende bevisst av ei ungjente. Kanskje er det slik et kunstnersinn fungerer, bevisst eller

Golden husmorskole.

Vitnemålet fra Organisteksamen.

Personportrett av Signe som en av Musikkonservatoriets elever. (Skolen samling.)

ubevisst drives det av andre ønsker og mål, og kanskje det var en ny bevissthet som vokste frem hos henne. Viljesterk var hun, uansett.

Konsekvensen av denne beslutningen var at hun måtte skaffe seg en utdanning og et yrke for å kunne forsørge seg selv. Hun grep til det nærmeste: Hun ville bli husstellærer, søkte og kom inn på Golden husmorskole i Oslo. Det må ha forbauset mora hennes, som kalte henne «et rotehue» på kjøkkenet. Signe var ikke spesielt glad i husstell, men takket være at hun fikk spille piano i stua på skolen om kveldene, kom hun seg lettere gjennom skoleåret. Så det hun tapte på kjøkkenet, tok hun igjen i stua, for å si det litt uhøytidelig. Hun gav seg ikke. Nå gjaldt det å samle poeng nok til å komme inn på Statens husstellærer-

skole på Stabekk. Hun fikk huspost hos familie i Oslo og syntes det var greit. I helgene sykla hun hjem og holdt kontakten med vennene der. Hun søkte, men kom ikke inn på Stabekk. Det kan vi være glad for, både på hennes og bygdas vegne.

Ei venninne, Maie Lundestad, niese av Kristian Lundestad på Finnstad, anbefalte Signe å søke Musikkonservatoriet. Signe søkte og kom inn. Litt senere begynte Maie også der. De ble nære venninner, med musikk som fellesnevner.

Nå var hun i sitt rette element. Første året tok hun skolesanglærereksamen med glans og fortsatte med det to-årige studiet til organisteksamen. Da fikk hun tilgang til å øve på orglene i Oslo. Hennes mor var på bytur og kom

På besøk på Bjørgfjell i 1946.

inn i Tøyen kirke mens Signe øvde inn Toccata og fuge i D-moll av Bach, en opplevelse hun aldri glemte. Den er et mesterstykke å spille. Organisteksamen var den høyeste musikkutdannelsen her til lands, og Signe gikk ut med særdeles tilfredsstillende i hovedkarakter. Hun var ferdig utdannet i 1944, og hadde bodd i Oslo siden 1939, nesten hele krigstida. Det må ha vært tøft og skremmende, og var neppe «studentens lykkelige da'r», men dypt alvorlig på alle måter.

I miljøet på Musikkonservatoriet trivdes hun som fisken i vannet, hun fikk nye impulser og venner, musikere på høyt nivå. Med krigen som bakgrunn levde hun i et fargerikt miljø. En samtidig orgelstudent var *Knut Nystedt*, nå berømt komponist og organist. Orgellærer *Arild Sandvold* var hennes favoritt og nære venn. Hun tok med mat til ham når hun hadde vært hjemme i helgen. Det var kjærkomment under krigen. Blant hennes etterlatte papirer lå et takkekort for «særdeles velsmakende mat» fra «hennes hengivne Arild Sandvold», og venner ertet henne med ham. En liten romanse? Senere ble han domkantor i Oslo domkirke.

I studietiden bodde Signe på hybel hos slektninger, og hun likte seg i byen. Der plukket hun opp nye ideer om alt fra mote til innredning og skapte sin egen stil. Alle husker Signe med pasjefrisyre, svart, skulderlangt hår livet ut. Klesbevisst ble hun også, fargeglade skjørt eller formelle antrekk i sort og hvitt, perfekte bluser med belter og skjerf som prikk over i-en, ei stilig og elegant dame.

Ferdig utdannet vendte hun tilbake til hjembygda og gården. Under krigen var det neppe mange muligheter for nyutdannede kvinnelige musikere i Oslo, og i hjemmet fikk hun ordentlig mat og det hun trengte.

Å etablere seg som yrkesmusiker: sangerinne og pianolærer

Da Signe kom tilbake til Eidsberg, var det som pianolærer og sangerinne. Maie bodde i Tune. De optrådte ofte sammen, og Signe sang på konserter både i Sarpsborg og Eidsberg kirke, hvor Gunnar Dehli arrangerte musikkandakter. Signe har spart programmene fra den tida. En musikkanmelder skrev i avisen: «Den myke klangen i samspillet og sangerinnens følsomme frasering gir oss dypere forståelse og opplevelse av tekstens innhold». Hun sang også ved begravelser og ved andre anledninger. Livet ut forble Maie og Signe fortrolige venner og gode kollegaer, og hadde mye kontakt med hverandre. Maie giftet seg og ble etter hvert organist i Borge menighet.

Signe begynte som pianolærer i 1944, og underviste enten hjemme på Finstad eller i elevenes hjem, syklet rundt og var på farten hele dagen. Etter hvert fikk hun pianoelever på Mysen også, og da

Musikkandakt
 i
MENIGHETSHUSET
 Søndag den 3. april 1949 kl. 20.
 MEDVIRKENDE:
 Prost A. Sverdrup.
 Sang: Signe Finstad
 Violin: Richard Garberg
 Orgel: Håle Lundestad.
 PROGRAM:
 I.
 L. Boëllmann: Introduction — choral
 : Prière à Notre-Dame.
 Håle Lundestad.
 II.
 G. F. Händel: Sonate i g moll.
 Andante — Allegro — Adagio —
 Allegro.
 Richard Garberg, M. Lundestad.
 III.
 G. Nordstam: Davids 23. psalm.
 Norsk folketone arr.: Cut. Elling: Jeg råde vil alle.
 Erling Borgesen: Ben.
 Signe Finstad.
 IV.
 Tale av prost Sverdrup.
 V.
 To koralfornpiller:
 Edolf Korkens: Jeg ser deg o Guds lam
 Sigvart Mosevig: I himmelen i himmelen.
 VI.
 Ole Bull: Seterjantens søndag.
 Edv. Grieg: Solveigs sang.
 Saint-Saëns: Svanen.
 Richard Garberg.
 VII.
 E. Aines: De hundrede violiner.
 M. Reyer: Marias Vuggevisse.
 C. Franck: Panis Angelicus.
 Signe Finstad.
 Sang — obligat violin — orgel.
 Håle Lundestad.
 Nr. 31 Entree kr. 1.00

Programmet for en musikkandakt i menighetshuset 3. april 1949.

tok hun toget eller syklet dit. Noen av de første elevene var medlemmer av Dehli's «ungdomsflokk», blant andre Gjertrud, Kirsten, og Tordis Løken, barn i forpakterfamilien på prestegården. Senere, i 1952, ble Signe ansatt som sanglærer på Indre Østfold Høgre Almenskole. Pianoelever hadde hun hele livet, til og med på Fossum, der Sunniva Funderud var hennes siste elev. Slik forsørget hun seg selv livet ut.

Eidsberg kirkes barnekor

I 1944 overtok hun barnekoret etter Gulle, og nå het det Eidsberg kirkes barnekor, så 1944 regnes som Eidsberg barnekors stiftelsesår. Første formann i styret ble Anna Dehli. Da hadde barn fra flere søndagsskoler blitt med i koret, som etter hvert fikk barn fra alle kretsene. Gulles søster, Liv, giftet seg

Eidsberg kirkes barnekor på 1950-tallet.

med kapellan *Øyvind Norendal*, og de flyttet til Mysen. Liv ble formann for koret etter Anna.

17. mai 1946 sang barnekoret ved gudstjenesten i Eidsberg kirke for første gang, og hver 17. mai siden. Koret vokste raskt til rundt 50 medlemmer, og til sent i 1980-åra var dette medlemstallet stabilt. «Sangen» ble en institusjon og et møtested, for barn fra hele bygda, med øving hver mandag. Det var spennende og populært å møte nye jevnaldringer. Det var ingen stemmeprobe, alle var velkomne.

Barnekoret var i alle år nært knyttet til kirkeåret og kirkelige begivenheter, og sang ved høymesser, bispevisitas og store høytider. I 1951 sang barnekoret i Oslo domkirke ved biskop Eivind Bergravs avskjedsgudstjeneste, etter biskopens ønske og med majestetene til stede. Gudstjenesten ble kringkastet. Det var første høydepunkt i korets historie. Senere ble det flere, ettersom musikkinnslag i kirkelivet ble innført stille og forsiktig, som adventskonserter i mørklagt kirke, og barnekoret med levende lys i hånda. «Lys i mørke» het konsertene, vakre og stemningsfulle. Senere ble barnekoret med i felleskonserter med korps og andre kor. Store solister ønsket seg samarbeid med barnekoret på nye arenaer. På Momarkedet fikk de kore Grand Prix-vinnerne fra Israel og artistene *Wenche Myhre* og *Hanne Krogh*. Samarbeidet med Hanne Krogh på adventskonserter varte i flere år. Eidsberg kirkes barnekor fikk tidlig ry på seg for å være blant de beste. Signe levde opp til sine forbilder, som var Sølvguttenene med dirigent *Torstein Grythe* og NRKs jentekor med dirigent *Marie Foss*.

Vårkonserten i Festiviteten ble en årlig tradisjon. Senere arrangerte barnekoret allsangkvelder og egen vårkonsert i Kirkeby grendehus med lokale kor, leikarringen og korps. Aktivitetene på musikkfronten ble så mange at de måtte deles opp. Koret ble en seier for kulturlivet.

Alle generasjoner i barnekoret har opplevd gylne øyeblikk og fått minner for livet. Enten de har sunget for kongelige, blitt kringkastet eller de har fått møte berømte artister, noe stort har skjedd. Signe har dokumentert alt barnekoret har vært med på i hennes tid. Hun tok koret med ut i verden på turer og brakte den store verden til oss på bygda, takket være de trofaste formenns innsats. *Inger Fosse Østby* var formann lengst. Hun gjorde forarbeidet til turene og var med og passet på koristene. Det var nok ei stri økt. Men alle fikk oppleve mye nytt og spennende, og koret fikk vist seg frem.

Signe som dirigent

Ingen bør tvile på at Signe var en stor og barnekjær dirigent. Undertegnede har selv vært med i barnekoret, og vi hadde stor respekt for henne. Hun var rolig, distansert og alvorlig. Vi hørte aldri et vondt ord fra henne. Hennes prinsipper var enkle: disiplin, fokus og øve, øve, øve.

Alt ble lært utenat, først tekst: Strofe for strofe sangen til ende, om og om igjen til den satt. Så melodien, strofe for strofe, stemmegruppe for stemmegruppe, til klangen var god, alt i plenum. Vi så aldri en tekst eller ei note. Det tok bare et par øvelser før vi kunne synge trestemt, og da begynte finpussen på pauser, tempo og

frasering: Ingen seiling på tonen, skarpe konsonanter og tydelig tekst! Signe var perfektionist og gav seg ikke før hun var fornøyd og korets grenser nådd. Men hun varierte med sanger og gav seg før vi ble lei hvis det butta. Da tok vi noe annet! Visst var det både over- og undertoner, men et diskret dempende vift mot ei stemmegruppe var alt vi fikk. Ingen ble utestengt på grunn av manglende sangstemme eller tilsnakka for feil. Vi var alle i samme bås, her var ingen tapere. Ikke som vi visste sjøl. Disse erfaringene tror jeg ikke jeg er alene om.

Repertoaret var fast og fulgte kirkeåret, og noen av de samme sangene fulgte koret i 40 år. «Når fjordene blåner» fikk en pause under kvinnekampen i 1970-åra på grunn av «De tusende kvinner, som yndig og tro, med kjærlighet sysler i hjemlivets bo». Den dukket opp igjen i 1980-åra. Flere av oss gamle korister hadde barn i koret tidlig i 1980-åra, og det var en fryd å høre nye generasjoner synge «No livnar det i lundar», og vi tenkte at «slekt skal følge slekters gang» og at våre barn var med i en større sammenheng. Ved korets 50-års-jubileum i 1994 ble gamle korister invitert til fest og til å synge i kirken på søndagen sammen med barnekoret. Vi husket både tekst og stemme og sang «Når fjordene blåner» med fryd. Det sitter for livet, det Signe lærte oss.

I 1985 gikk Signe av med pensjon og sa fra seg koret, og Jan Sverre Stensrud og Elisabeth Riiser Dankel overtok. Koret levde videre i samme høye tradisjon. I senere år har Eidsberg bygdekor hatt adventskonserten lille julaften, så den tradisjonen består.

Signes innflytelse strakte seg over mange generasjoner barn og varte i over 40 år. Ingen tvil om at hun la grobunnen for mye av sanggleden og musikklivet i bygda vår innenfor klassisk tradisjon. Eidsberg kirke med sin flotte akustikk er et yndet lokale for artister og leies ut til store konserter, til sangere og orkester, pianister, til og med til organister. Kirken arrangerer selv konserter rundt i prostiets kirker. Musikk i alle former har nå en plass i kirken. Det kom ikke av seg selv. Takk, Signe, og takk, etterfølgere.

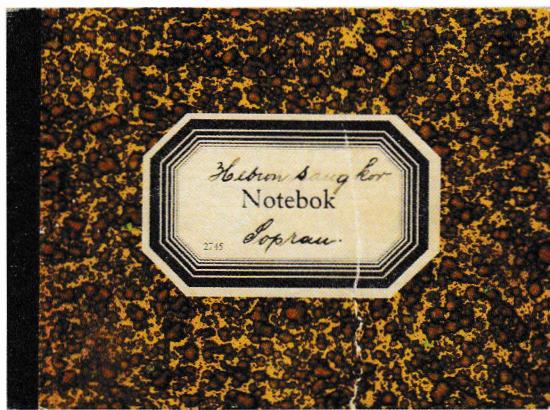
Hebron-koret

I bedehuset Hebron ved Eidsberg stasjon, der familien Finstad var aktivt engasjert, var Signe også med, og hun fikk i gang et mindre firstemt kor, Hebron-koret. Det var lenge aktivt, men ettersom bedehuslivet avtok, ble de for få. Hebron-koret opptrådte på aldershjem og i bedehus. Randi forteller om en episode på Fossum: «Koret sto oppstilt ute på trappa og sang, og så kom noen av beboerne og stilte seg opp bakerst. Hebron-koret merket ingenting, men Signe fikk latteranfallet av de bakerstes minespill og fakter, for de ville være med og synge.» Hennes sans for humor slo igjennom! Det morsomste var vel at koret ble helt forvirret.

Randi Finstad Sand har fått laget en cd fra gamle spolebåndsoptak av koret. Et annet konkret minne fra «Hebron-koret» er Signes håndskrevne notebøker, der hun har arrangert melodiene i ei sopranbok og ei for tenorer, med tekstlinje under notene. Alt og bass mangler. Heftene er nydelig utført, og de var nok til hennes personlige bruk.

Hebron-koret.

Notebok for Hebronkoret.

Frivillig og gratis arbeid

Signe mottok aldri lønn eller pengegaver for sin dirigentvirksomhet, verken i Eidsberg kirkes barnekor eller i Hebron. Som kristen så hun det som sitt bidrag til menighetsarbeidet. Alt frivillig arbeid var i kirkens tjeneste. I dag ville hun fått Ildsjelprisen.

Arbeidsdagene hennes var lange, fra 7 morgen til 19 om kvelden. Hun måtte jo tjene til livets opphold, og koret tok mye tid. En gang like etter krigen ville Anna Dehli gi henne ei fillerye i julegave fra koret, men fikk ikke tak i noen og gav henne 50 kr for å kjøpe ei

selv. Signe dro til Musikkforlaget i Oslo og kjøpte seg «Beethovens samlede sonater» i to bind for pengene. De ligger i samlingen ennå.

I 1974 fikk hun Kongens fortjenestemedalje for sitt 30-årige arbeid som dirigent for barnekoret. Et vel fortjent høydepunkt i hennes liv.

Med Signe som sanglærer

Da Indre Østfold Høgre Almenskole ble etablert med både realskole og gymnas i Mysen, fikk Signe stillingen som sanglærer, og der ble hun resten av sitt yrkesliv. Musikkfaget den gang het «sang», og synge var hva vi gjorde en time i uka, en oase i ørkenen. Nå må jeg bruke meg selv som kilde, for lite er nedskrevet.

Signe, iført den tids læreruniform, kittel for damer (lagerfrakk for menn), lærte oss sanger vi aldri hadde hørt før, og på mange språk. Teksten skrev vi av tavla i små, grønne sangbøker med stiv perm. Jeg har min ennå. Der finner jeg først «Funicoli, funicola» på italiensk. Noe system og register fins ikke, her kom alt på svensk, tysk, engelsk og

norsk hulter til bulter; folkeviser, populære nye sanger, Schuberts romanser og voggesanger, negro spirituals, nasjonalsanger, arier fra operetter og opera, «Humoreske» av Dvorzak – og vakre sanger – som «Der Lindenbaum» av Schubert og «Fagert er landet» av Hovden/Vulpius.

Signe overrasket og utfordret oss, og det var moro. Vi sang enstemt i den grad det var mulig, alle med sitt nebb, som vi var vant med, for den gang sang vi mye fra barnsben av i skolen.

Salmeboka og sangboka til Mads Berg lå alltid i ranselen i grunnskoletida.

Hun krydret sangtimene med smakebiter av skjønnhet i tekst med melodi av store komponister, nasjonalskatter, og senere har vi alltid gjenkjent dem. Det kan man ikke si om alt vi hørte på skolen. Vi lærte musikk vi kunne bruke både i inn- og utland, og det har overrasket både utlendingene og oss selv. Vi hadde lært noen klassikere, tydeligvis.

Norsk musikktradisjon hadde vi også. Pensumlista omfattet en masse Grieg med hele Peer Gynt-suiten, Halfdan Kierulfs romanser til tekster av Welhaven og Bjørnson, og sanger av Vinje, H.C. Andersen og Garborg. Norsklæreren fikk god drahjelp.

Signe hadde et vell av kunnskap å ta av, og hun formidlet det så smart. Når vi trøtnet, la hun inn noen friske kanonsanger og lot oss blåse ut. En av gutta i klassen sang konsekvent i høy falsett, med overlegg eller ei? Signe lot seg ikke affisere. Det forundret meg da han dukket opp på øvelse i bygdekoret som en fin tenor. Han var glad i å synge, og hun hadde kunnskap om stemmeskiftet.

Vi hadde sangtimer i vårt vanlige klasserom, uten utstyr eller instrumenter. Senere ble et musikkrom etablert med piano og platespiller. Da introduserte Signe elevene for moderne musikk. Hun likte blant annet Deep Purple og spilte plater så det ljomet! Etter at musikk ble valgfag og hun måtte legge om undervisningen, mistet hun litt motivasjonen og gikk i pensjon få år etter.

Voksenliv og hjemmeliv

Med fast jobb på IØHS og stabil strøm av pianoelever, hadde Signe på få år klart å etablere seg trygt og forsørget seg selv. Hun hadde nådd sitt mål.

I 1947 var det generasjonsskifte på Finstad igjen. Jens overtok gården, og foreldrene hadde omsider, etter flere års planlegging og strev for å finne den

Pianolæreren følger de små fingrene på nært hold.

riktige tomta, fått bygd seg huset Røysa ved Eidsberg stasjon. Johan ville ha ei tomt like ved sentrum og med utsikt til gården så han kunne følge med på «hva guttungen foretok seg», som han sa. Signe flyttet med og bodde sammen med dem i første etasje. Det betydde også at hun senere ble omsorgsperson for dem på deres eldre dager.

Annen etasje var bortleid. Der bodde Elis familie til 1955. Senere huset etasjen andre leieboere til Elisabeth og Chris Dankel kom i 1978.

Lange og strevsomme dager ble det med all syklinga rundt til pianoelevene. Hun parkerte sykkel sin, den var grå og med ballongdekk, på Mysen og tok toget dit. Om ettermiddagen hendte det at hun måtte sykle opp Vandugbakken flere ganger, og det var et slit. Noen pianoelever hadde hun i fritimer på skolen, noen kom hjem til henne. I Eidsberg syklet hun overalt. Hun fikk nok trim, og var sterk og sunn.

I 1960 fikk hun løyve til å kjøpe seg «bil i næring», sin første folkevogn, og da ble livet lettere på mange måter. Nå hendte det at hun hadde pianotime med en elev klokka sju om morgenen og tok ham med til skolen i bilen. I fritimene hadde hun pianotimer med elever det passet for. Nå rådde hun mer over sin tid.

1960- og 70-åra var hennes velmaktsdager. Hun elsket å farte rundt og å få anledning til å besøke Maie og andre venner og familie lengre unna. Hund skaffet hun seg også, Rippi, engelsk setter, og når den røde folkevogna kom, så du to svarte hoder i forsetet. I feriene dro hun på langtur og oppsøkte venner, steder og musikkopplevelser. Kontakten med gamle venner holdt hun og hadde

nettverk landet over. De var hennes omgangsvener. Livet ble gladere også. Hun var nysgjerrig på alt nytt og dro dit hun ville, ofte på impuls.

«Tante Signe»

Hun ble alles tante Signe og elsket barn. Alle generasjoner med «tante-barn» ble mottatt på samme måte. «Hun tok imot oss sånn som vi var», forteller Elisabeth, «slapp det hun hadde i hendene og tok seg av oss. Hun satte seg ikke ned og lekte med oss, bortsett fra at hun elsket å leke «sisten». Hun pratet voksent med oss.»

Alt som vi elever ikke visste om Signe Finstad, får vi vite av hennes nære og kjære nå, og det er ganske så interessant. «Hun var sjenert, og jeg tror hun hadde lavt selvbilde. Hun brydde seg ikke om husstell, og oppvaska fikk stå om hun heller ville spille piano», sier Elisabeth. Kanskje Signe som kunstner flest var et kaosmenneske? Det ville vi elever og korister aldri trodd. At de perfekte hvite blusene og stilige antrekk hadde skjulte sikkerhetsnåler, og at et bredt, iøynefallende belte dekket over en manglende knapp? På det området var hun ikke perfeksjonist, – hun prioriterte å gjøre det hun likte best. De nærmeste kan fortelle mer: Hissig og stressa når en opptreden nærmet seg, da burde du holde deg unna. Da var hun så nervøs at hun freste. En komisk ting hendte, og hun lo seg skakk uansett situasjon, som midt i en korsang. Hissig og snill om hverandre, det kan pianoelever som sleit fortelle. Mange elever sa at de lærte å spille så fort, for hun gav dem hele musikk læra på en gang. Levende, uansett. Ei

*Eilsabet Riiser
som konfirmant
i 1965 med
Signe som fadder.*

dame med masse temperament og stor sans for humor.

Elisabeth viser meg hennes soverom, en kopi av det som hun overtok da faren døde i 1974. Moren, Karen Emilie, døde ti år tidligere. Signe sov i alle år på divanen i dagligstua i foreldrenes leilighet fra 1947 til faren døde. Tenke seg til, Signe hadde ikke engang eget rom som ugift, hjemmевærende datter. «Men hun var jo ikke mye hjemme heller», sier Elisabeth, «hun var aldri hjemme før ved sjutida om kvelden».

Etter morens død rådde hun i hele første etasje og skapte sitt eget familiehjem. Faren levde ennå 10 år, men Signe tok hånd om alt. Da innredet hun og skaffet seg ting hun likte, dro på handletur til Plus, bygde veranda og moderniserte etter sin gode smak. Røysa var familiens samlingssted og holdt åpent hus for alle.

Signes liv som pensjonist

Alle konserttilbud i nærområdet, som ble utvidet da hun fikk bil, hadde Signe fulgt opp i alle år. Til Bondelagets folkehøyskole kom Rikskonsertene med sine konserter. Senere ble de lagt til Festiviteten, og der var hun alltid. Hun fulgte med på de store kulturbegivenhetene og traff venner fra musikkmiljøet. Hun søkte og samlet impulser hele livet.

Som de fleste musikere var hun et nattmenneske. Hun kunne sitte i timevis i telefonen og diskutere med Maie. Signe var alltid på utkikk etter nye og gode ideer til praktiske ordninger og innredning, og det måtte drøftes med henne. Alt nytt innen kirka, som ny liturgi, ble diskutert. De delte så mange interesser og kjente hverandre ut og inn. Maie var organist i Hafslundsøy kirke etter at hun sluttet i Borge. På bursdager var de alltid sammen, og

Signe i Israel.

da var de dynamitt! De fant på så mye morsomt. Da ble det fest på Røysa.

Signe gikk i pensjon i 1984. Hun syntes hun hadde nok med koret og pianoelevne. I familien hadde Signe tatt rollen etter sin mor og ville holde familiens liv i tømmene. Hun hadde meninger om det de foretok seg og sang ut. Det var ikke like populært hos alle. Selv om hun hadde oppnådd selvstendighet som person, var familiebåndene sterke, og hun var et samlingspunkt i familien. Det har vel også noe med alder å gjøre. For barna var hun ei super tante, full av påfunn og med masse god mat. Det var hos henne de fikk se «Detektimen»!

Med bilen kunne hun få med seg flere impulser, og hun kvitte seg ikke for å

legge i vei. Hun var innom alle slags hjem i sin oppsøkende lærergjerning og kunne begeistret fortelle om en smart kjøkkenløsning eller en ny måte å gjøre ting på, men, til hennes heder, aldri noe sladderaktig. Andres kreativitet gav nok mer gjenklang og begeistret henne.

I sommerferiene hadde hun tid til å reise, og hun reiste langt, noen ganger med barn i bilen, til Gaustatoppen og andre kjente landemerker, til Capri som er ei badestrand ved Strømstad, til andre spennende steder for barn. Eller bare på blåbærtur, hun elsket å plukke bær. Sammen med søster og tantebarn kjørte hun folkevogna gjennom Nordland og Troms, til Karesuando i Finland og ned til Torneå/Haparanda, gjennom myggrike Nord-Sverige og helt hjem. Tre uker tok turen. Den lengste turen utenlands gikk til Israel sammen med søster Eli og svoger Sigvart. Signe fikk sydd seg nytt antrekk til turen. Hun fant et fargerikt skjørt i en butikk i Oslo, og kjøpte to, og av det andre skjørtet sydde Elisabeth en lekker vest, så Signe fikk det elegante antrekket hun hadde forestilt seg. Den turen var nok også et høydepunkt i livet.

Hjemme

Hunden Rippi ble etterfulgt av Frøya, også setter, og Nicolai, en Welsh Springer Spaniel. Hundene ble hennes turkamerater og samboere i Røysa. Noen friere hadde hun hatt, men ingen fikk ja. På kjøleskapsdøra hadde hun et kort der det sto: «Jo mer jeg lærer om menn, dess mer elsker jeg hunder!»

Signe var medlem av Bokklubben livet ut og leste mye, og hun elsket krimbøker. I Norsk Ukeblad fant hun og fulgte opp motetips og matoppskrifter.

Signe fylte 75 år i 1990.

Helst skulle det være lettvint, og hun var flink kokke, serverte alltid god mat. En gang hun skulle ha møtet i Kvinneforeningen hjemme hos seg, hadde hun smurt smørbrød, antakelig i timevis, og gjort seg fore. Hun ble stuss da formannen sa: «Så godt at du har gjort det så lettvint!»

Hun gikk til og fra alle møter i Hebron, 1000 skritt hver vei, hun telte dem og likte å gå i mørke. Kristenlivet var hennes livsform, og hun snakket om «det kristne håp», men noen misjonær var hun ikke, og hun tålte ikke hykleri eller falskhet. «Hun var ingen purist eller et hengehode, hun var forfengelig, temperamentsfull og glad», sier Elisabeth. Et mangfoldig menneske.

I 1978 flyttet Elisabeth og Chris Dankel inn i andre etasje på Røysa, og fire år senere ble det barneliv i

huset. Det gjenlød også av Schubert, Bach og Beethoven, og pianoelever. Signe levde som før også etter hun ble pensjonist, men med færre elever og i rolig tempo. Hun tok seg tid til å gjøre det hun hadde lyst til. Men alderen krevde sitt, og førligheten sank, og hun ble glemsom. Chris og Elisabeth kompenserte for det hun ikke klarte lenger.

I 2005 brant Røysa og ble totalskadet, og Signe flyttet til Fossum dagen etter. «Det var ikke min skyld at huset brant!» sa hun, og det var sant.

På Fossum fikk hun det fint og koselig. Den siste eleven Signe hadde, *Sunniva Funderud*, kom og øvde og spilte for beboerne da. Signes faste øvingstid ble også borte, for hun pleide spille om kvelden, og da skulle det være ro på Fossum. *Johanne Vonen* pleide komme

og spille og synge med beboerne, men Signe underholdt ikke på Fossum.

Sommeren 2007 fikk hun et hjerteanfall, kalt synkope, og siden lå hun mest til sengs. Hun sto opp og kledde seg, men lå på senga mye av dagen. Julaften samme år besøkte Elisabeth og Elin henne, og gav henne en kassettpiller og julekassetten Eidsberg kirkes barnekor gav ut i 1985. Signe ble glad for «grammofonen», som hun sa. Kassetten ble avspilt, barnekoret sang, og Signe dirigerte dem fra senga, dro ut den siste, lange tonen og klypte av med et knips.

Fredag før hun døde, ringte de fra Fossum og fortalte at det nærmet seg slutten. Elisabeth, Randi og hennes søster Kari, var på Fossum og våket på skift. På søndagen skulle barnekoret synge i Eidsberg kirke. Tre minutter

over 11, mens barnekoret sang, utåndet Signe.

Signe Marie Finstad døde 2. februar 2008, 92 år gammel, og et mangfoldig, rikt liv var over. Minnene om henne lever for oss som fikk møte henne, og ikke minst i tradisjonene hun skapte.

Kilder

- Stor takk til min uunnværlige kilde, Elisabeth Riiser Dankel, som hadde ryddet og organisert Signes etterlatte papirer og bilder, og gav oss innsyn i familiens eget museum, Signes rom i nye Røysa.
- Randi Finstad Sand.
- «Østfolddomen». Et festskrift i anledning Eidsberg kirkes 750-årsjubileum.
- Minnetale ved Signe Finstads bære, av Liv Riiser.

Bildetekst til foto av lærerne ved Indre Østfold Høgre Allmenskole i 1962–63?

Første rad fra venstre: Liv Nordstrøm, ukjent (vikar?) Gerd Lislegaard, rektor Heitmann-Olsen, fru Bye, Signe Finstad, Aslaug Gule.